

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-
ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO
5/2008 vp**

Hallituksen esitys valmiuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Puolustusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 14 päivänä helmikuuta 2008 lähettänyt valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen valmiuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 3/2008 vp) puolustusvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausuntonsa. Puolustusvaliokunta on 19 päivänä helmikuuta 2008 varannut muille erikoisvaliokunnille mahdollisuuden lausunnon antamiseen niiden toimialaa koskevista poikkeusolojen toimivaltuuksista 30 päivään huhtikuuta 2008 mennessä.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntösihteeri Liisa Vanhala, oikeusministeriö
- hallitusneuvos Kari Mäkinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- lakimies Tuula Sillanpää, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- sopimusvastaava, lakimies Heli Ahokas, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- johtaja Markku Lemmetty, Akava ry
- asiantuntija Katja Leppänen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi valmiuslaki. Tavoitteena on saattaa valmiuslaki perustuslain vaatimukset täyttäväksi sekä ajankukaistaa viranomaisten toimivaltuussäännökset poikkeusoloissa.

Valmiuslain soveltamisalaa rajaavan poikkeusolomääritelmän ehdotetaan edelleenkin käsittävän vain erityisen vakavat kriisit, jotka koskettavat koko kansakuntaa tai ainakin suurta osaa siitä ja vaikuttavat koko yhteiskunnan toimivuuteen. Poikkeusoloja olisivat Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila taikka tällaisen hyökkäyksen uhka, väestön toi-

meentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka sekä erityisen vakava suuronnettomuus, tällaisen suuronnettomuuden välitön jälkitila ja vaikutuksiltaan vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti.

Valmiuslain mukaisten toimivaltuuksien käyttöönotosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Ennen tämän käyttöönottoasetuksen antamista on valtioneuvoston, yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa, todettava maassa vallitsevan poikkeusolot. Eduskunta päättäisi viime kädessä käyttöönottoasetuksen voimassaolosta ja voimassaoloajasta.

Säännösten kirjoitustapaa on täsmennetty ja sääntelyä on nostettu asetuksista lain tasolle.

Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi poikkeusolojen sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelu-

kunnasta sekä ehdotukset kahdeksan lain muuttamisesta.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2009.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on käsitellyt asiaa oman toimialansa osalta ja esittää lausuntoaan seuraavaa.

Poikkeusolojen määritelmä

Lakiehdotuksen 3 §:ssä säädetään siitä, millaisissa poikkeusoloissa valmiuslakia voidaan soveltaa. Pykälän 3 kohdan mukaan tällainen poikkeusolo voisi olla väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat. Esityksen perustelujen mukaan taloudellista kriisiä koskevan säännöksen uudella muotoilulla on pyritty korostamaan sitä, että tapahtuma tai uhka ei välttämättä liity raaka-aineiden saatavuuteen, vaan voi koskea esimerkiksi tilanteita, joissa tietoteknisten tai logististen järjestelmien toimivuus vakavasti horjuu.

Nyky-yhteiskunnan toimivuus on pitkälti riippuvainen esimerkiksi sähkön saannista, ja siihen liittyvät vakavat ongelmat voivat varsin nopeastikin vaarantaa niin väestön toimeentulon kuin yritysten toiminnan. Valiokunta pitää tärkeänä, että viranomaiset yhdessä sähköalan toimijoiden kanssa huolehtivat järjestelmän toimintavalmiuden varmistamisesta kaikissa olosuhteissa. Yhteiskunnan riippuvuus häiriöttömästä sähkösaannista korostaa myös vakavia poikkeusoloja varten suunniteltujen varautumistoimien merkitystä.

Saadun selvityksen mukaan säännösehdotuksen mukainen taloudellinen kriisi ei koskisi tavomaisia taloudellisia laskukausia eikä 1990-luvun lamakaan olisi ollut sellainen tapahtuma,

jota säännöksessä tarkoitetaan. Säännös ei myöskään tarkoita työnseisauksia.

Työoikeudelliset säännökset

Lakiehdotuksen 13 luvussa ovat julkis- ja yksityisoikeudellisia palvelussuhteita poikkeusoloissa koskevat säännökset, joita on täsmennetty nykyisestä säätämällä normaalioloista poikkeavista menettelytavoista laissa. Valtioneuvoston asetuksilla säädetään tarkemmin esimerkiksi palkkojen enimmäiskorotuksista, työajan pidentämisen rajoista, irtisanomisoikeuden rajoittamisesta ja irtisanomisaikojen pituudesta sekä toimialoista, joita poikkeussäännökset koskevat.

Lakiehdotuksen 93 §:n mukaan valtioneuvoston asetus irtisanomisoikeuden tilapäisestä poistamisesta joillakin tuotantoaloilla on voimassa enintään kaksi kuukautta kerrallaan. Vastaava voimassaolosäännöstä ei ehdoteta muille 13 luvussa tarkoitetuille asetuksille. Valiokunta pitää tärkeänä, että työehtoja koskevien asetusten voimassaolosäännökset ovat yhteneväiset.

Yleinen työvelvollisuus koskee valmiuslakiehdotuksen 94 §:n mukaan lakiehdotuksen 3 §:n 1 ja 2 kohdan mukaisia poikkeusoloja eli aseelliseen hyökkäykseen tai sen uhkaan liittyviä tilanteita. Lisäksi välttämätöntä työtä terveydenhuollossa voidaan määrätä tekemään terveydenhuoltoalan koulutuksen saaneet tai muuten tämän alan tehtäviin sopivat henkilöt 3 §:n 4 kohdan mukaisissa suuronnettomuuksissa tai tartuntatautilanteissa.

Valiokunta pitää perusteltuna, että työvelvollisuutta koskevia säännöksiä on nykyisestä tarkennettu. Epäselvyyksien välttämiseksi on tärkeää, että säännökset määrittelevät riittävän tarkasti ja yksityiskohtaisesti työvelvollisuuden si-

sällön sekä työvelvollisen oikeudet ja velvollisuudet.

Valiokunta pitää tärkeänä, että lakiehdotuksessa turvataan työvelvollisen työsuhteen säilyminen työvelvollisuuden aikana ja otetaan huomioon työvelvollisen mahdollisuudet huolehtia huoltovelvoitteistaan. Lakiehdotuksesta tai esityksen perusteluista ei kuitenkaan suoraan ilmene, onko normaaliaikojen työnantajalla työsuhteen jatkamisen lisäksi muita velvoitteita, jotka säilyvät siitä huolimatta, että työntekijä on määrätty muualle työvelvolliseksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että selvitetään, onko tarvetta säätää tarkemmin esimerkiksi palkan maksua tai työsuhteeseen liittyvien muiden etujen antamista taikka vuosiloman kertymistä koskevien säännösten soveltamisesta näissä tilanteissa.

Lakiehdotuksen 102 §:ssä säädetään työvelvollisuuden täytäntöönpanoa ja työvoiman ohjausta varten perustettavasta työvelvollisuusrekisteristä. Rekisteriin kootaan tietoja muun muassa työvelvollisten ammatista ja koulutuksesta sekä huoltovelvollisuudesta, työkyvystä ja käytettävyydestä. Pykälän 4 momentin mukaan rekisteristä voidaan salassapitosäännösten estämättä luovuttaa terveydenhuollossa työskentelevien tietoja sosiaali- ja terveystieteille sekä lääninhallituksille.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että lakiehdotuksesta tai sen perusteluista ei tarkemmin ilmene, mihin tarkoituksiin työvelvollisuusrekisteristä luovutettuja tietoja terveydenhuollossa työskentelevistä henkilöistä käytetään, millainen rekisteri niistä muodostuu ja milloin rekisterin tiedot on tarkoitus poistaa sen jälkeen, kun poikkeusolot ovat päättyneet ja tarve tietojen käyttöön on lakannut. Ottaen huomioon, että kyseessä voivat olla arkaluonteiset

henkilön olosuhteita, huoltovelvoitteita tai työkykyä koskevat tiedot, valiokunta pitää tärkeänä, että selvitetään, onko syytä laajentaa työvelvollisuusrekisterisäännökset koskemaan myös rekisteristä luovutettuja tietoja tai säätää näiden tietojen käsittelystä erikseen.

Poikkeusolojen sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunta

Hallituksen esitys sisältää ehdotuksen laiksi poikkeusolojen sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnasta. Neuvottelukunnan tehtävänä on suunnitella ja valmistella sosiaali- ja terveydenhuollon hoitamista poikkeusoloissa sekä poikkeusoloihin varautumisen kannalta keskeisiä normaaliolojen valmiuksia ja tukitoimia.

Lakiehdotuksen mukaan sen jäsenten tulee edustaa neuvottelukunnan toimialan kannalta tarpeellisia viranomaisia ja muita yhteisöjä. Esityksen perusteluista ei tarkemmin ilmene, mitä tahoja on tarkoitus kutsua mukaan neuvottelukuntaan tai sen jaostoihin, työryhmiin tai muihin toimielimiin. Valiokunta pitää tärkeänä, että henkilöstön asiantuntemusta hyödynnetään neuvottelukunnan työssä ja henkilöstön edustajat ovat mukana suunniteltaessa järjestelmiä, joilla poikkeusoloihin valmistaudutaan.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että puolustusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

TyVL 5/2008 vp — HE 3/2008 vp

Helsingissä 27 päivänä maaliskuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Arto Satonen /kok	Merja Kyllönen /vas
jäs.	Susanna Haapoja /kesk	Esa Lahtela /sd
	Hannakaisa Heikkinen /kesk	Jari Larikka /kok
	Anna-Maja Henriksson /r	Markus Mustajärvi /vas
	Arja Karhuvaara /kok	Katja Taimela /sd
	Johanna Karimäki /vihr	Jyrki Yrttiaho /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.